

Rikare resonemang om rättvisa

Vad kan kvalificera deltagande i
samhällskunskapspraktiken?

/Malin Tväråna, CeHum, SU

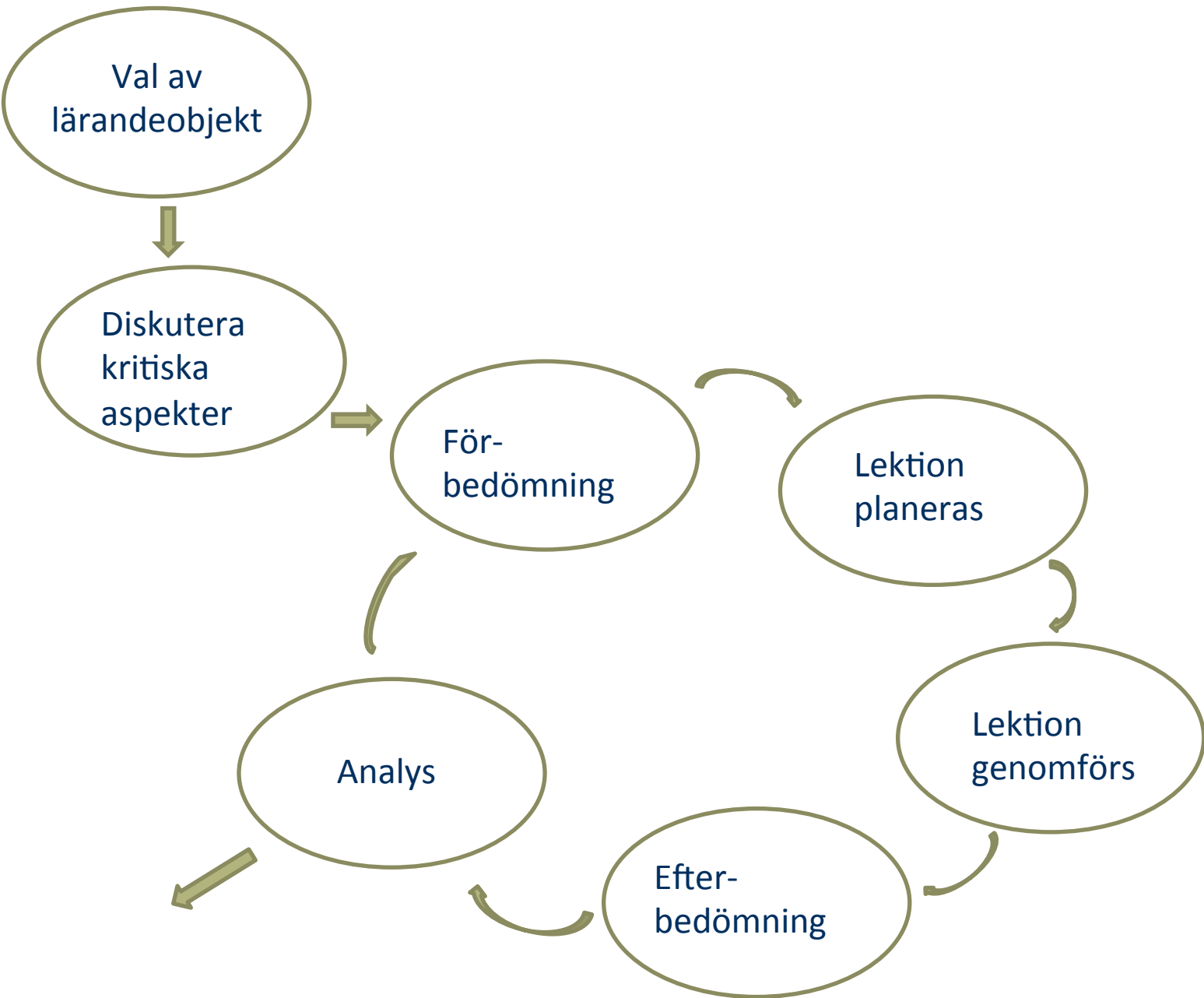
Problem

- Vad **innebär** det *att kunna resonera om rättvisa* i samhällskunskap?
- Vad i undervisningen kan **möjliggöra** att elever lär sig *att resonera om rättvisa* ?

Undersökningsdesign

- Data:
 - Tre learning study på tre olika skolor, med tre lärarteam, totalt 197 elever.
 - Transkriptioner av sju kartläggande elevintervjuer och nio forskningslektioner med gruppsamtal, samt skriftliga för- och eftertest.

- Analys:
 - Fenomenografisk analys (Marton 1981, Larsson 1986, Eriksson 1991)
 - Innehållsorienterad samtalsanalys (Emanuelsson & Sahlström 2008, Melander & Sahlström 2009, 2011)

Varför LS-lektioner och inte vanliga lektioner?

- LS involverar lärare och har ett inifrånperspektiv – "lärarblicken" ses som tillgång och inte nackdel
- LS ger ett rikare material genom förfining mha iterativitet
- I lektionsplaneringen och i analysen i LS användes variationsteori (Marton & Booth 1997, Lo 2012, Marton 2014) och verksamhetsteori (Matusov 2001)

Fenomenografisk analys i två steg

- Jag har kategoriserat uttalanden efter hur eleverna förefaller uppfatta/erfara *fenomenet rättvisa* när de talar om rättvisa.
- Jag har kategoriserat uttalanden efter hur eleverna förefaller uppfatta/erfara *fenomenet att resonera* när de resonerar om rättvisa (dvs. hur de deltar i sh-praktiken).

Elevers uppfattningar av rättvisa

- Rättvisa som universellt värde
- Rättvisa som personligt värde
- Rättvisa som essentiellt omtvistat värde

Elevers uppfattningar av att resonera om rättvisa i samhällskunskap

- Resonerande som redogörelse
- Resonerande som orsaksutredande analys
- Resonerande som kritiskt granskande analys

Innebörden av att kunna resonera om rättvisa i samhällskunskap

- Slutgiltig formulering av lärandeobjektet: att kunna kritiskt granska grundantagandena för olika principiella perspektiv på rättvisa
- kräver att *rättvisa* erfars som ett essentiellt omtvistat värde (snarare än som ett personligt eller universellt värde)
- kräver att *resonerandet* erfars som kritiskt granskande (snarare än som orsaksanalys eller redogörelse)
- *Vad kan undervisningen bidra med för att det avsedda handlandet/ praktikdeltagandet ska komma till stånd?*

Kommunikativa handlingar som spelar roll för elevers kvalificerade resonemang (tentativt)

- 1 Lärares ämneskunnande
- 2 Genuina gemensamma problem
- 3 Verksamhetens syfte

1 Lärares ämneskunnande - *vad läraren gör med innehållet*

Vanligt med tal om "magkänsla" och rättvisa som något **bestämt**.

Vanligt med **personifiering** av olika perspektiv.

Vanligt att ideologierna tjänade som förklaring till principerna utan att grunderna för varken dem eller rättviseprinciperna diskuteras.

God kommunikation av ämnesinnehållet underlättas av:

Variation av värden hos kritiska aspekter

- Mha kontrastering före generalisering

Ämnesspråk

Ämnesbegrepp: Princip, grundantagande (premiss), orsaksanalys och kritisk analys

Ämnesdidaktiskt begrepp: Essentially Contested Concepts (Gallie) - essentiellt omtvistade begrepp.

2 Genuina gemensamma problem - *att det vi gör är motiverat*

När eleverna själva engagerade sig i verkliga frågor, t.ex. om etiskt riktigt och möjligt agerande i en mobbingsituation, så uppstod behovet av det avsedda kunnandet.

3 Verksamhetens syfte - varför vi gör det vi gör

Vanligt att få beröm för "tyckande" (värdshusdiskussionen).
Beröm för åsikter och icke underbyggda idéer.

Petra (lärare): Bra diskussioner hör ni, det låter bra, ni har mycket åsikter och idéer och funderingar, det är rätt.

Fråga-svar-kultur. Hur ser det didaktiska kontraktet ut?
(Brousseau 1984)

Uppgifter som skapar lärandeverksamhet

Fungerar inte så bra:

“Vilken tycker ni är mest rätt av de fyra?”

“Idag, är inte poängen att ni ska säga vad ni tycker. Idag är hela poängen att ni ska försöka tänka ut hur andra människor resonerar, varför de säger som de gör.”

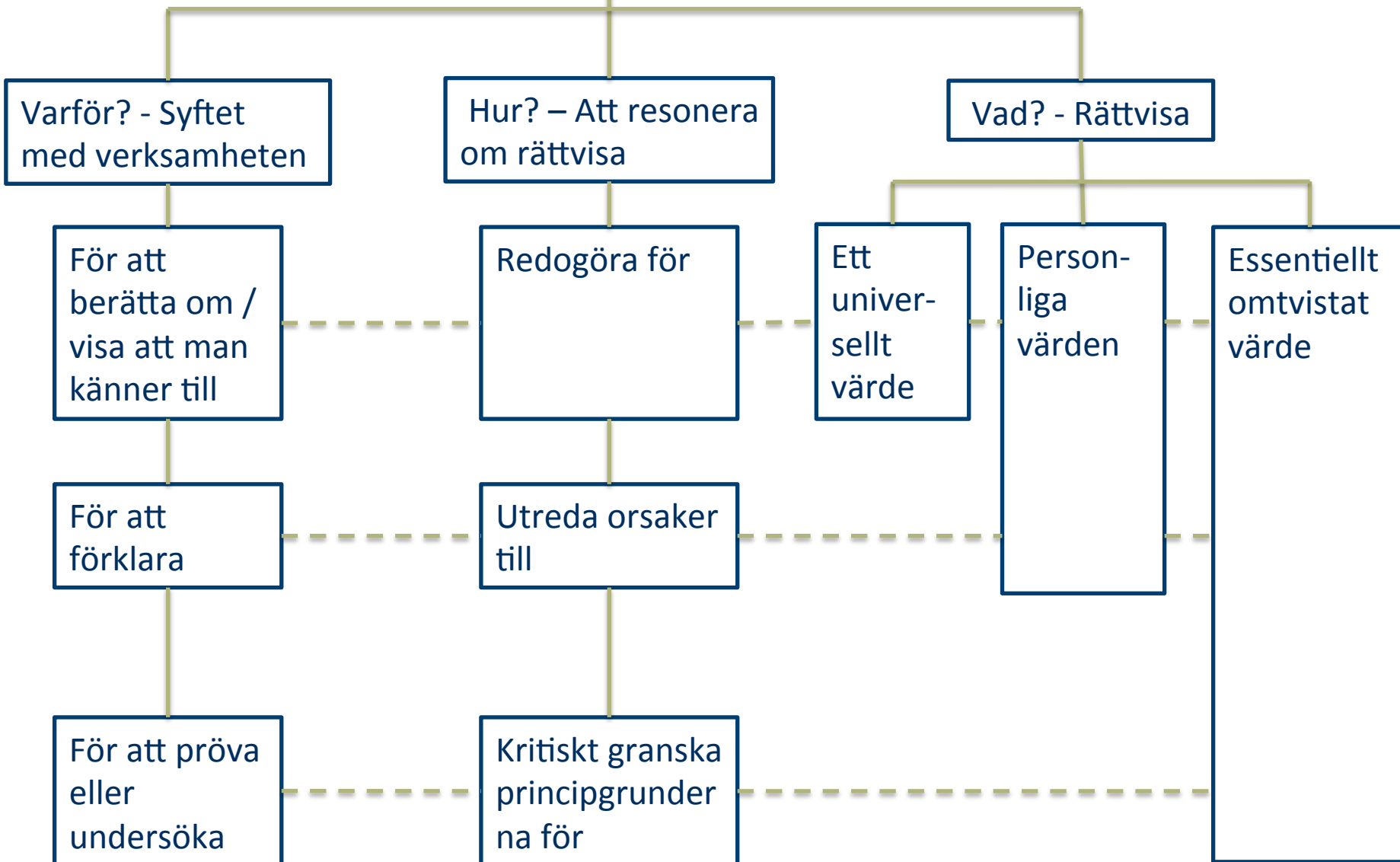
Fungerar bra:

“Försök komma fram till den principen som ni anser fungerar bäst för ett helt samhälle.”

Slutsatser ang. relationen *rättvisa* – *samhällsvetenskapligt resonerande*

- Vissa erfarenanden av ett innehåll (stoff) *möjliggör* visst handlande (praktikdeltagande).
- Men ett "avsett erfarande" av ett innehåll (stoff) *nödvändiggör* inte "avsett handlande/praktikdeltagande".

Att resonera om rättvisa i samhällskunskap

Referenser

- Carlgren, I. (2011). Forskning ja, men i vilket syfte och om vad? Om avsaknaden och behovet av en 'klinisk' mellanrumsforskning. I S. Eklund (red) *Lärare som praktiker och forskare. Om praxisnära forskningsmodeller. Forskning om undervisning och lärande nr 5.*
- Elliott, J. (2001). *Action research for educational change.* Milton Keynes, Philadelphia: Open University Press.
- Emanuelsson, J. & Sahlström, F. (2008). The Price of Participation: Teacher control versus student participation in classroom interaction. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 52 (2), ss. 205-223.
- Eriksson, I. (1999). *Lärares pedagogiska handlingar En studie av lärares uppfattningar av att vara pedagogisk i klassrumsarbetet.* Acta Universitatis Upsaliensis.
- Gallie, W. (1956). Essentially Contested Concepts. *Proceedings of the Aristotelian Society* 56, ss. 167-198.
- Tväråna, M. (2014) *Rikare resonemang om rättvisa Vad kan kvalificera deltagande i samhällskunskapspraktiken?* Stockholms universitet

- Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lo, M. L. (2012). *Variation Theory and the Improvement of Teaching and Learning*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Marton, F. (1981). Phenomenography - describing conceptions of the world around us. *International Science, 10*, ss. 177-200.
- Marton, F. (2014). *Necessary conditions of learning*. New York, NY: Routledge
- Marton, F. & Booth, S. (1997). *Learning And Awareness*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Matusov, E. (2001). Intersubjectivity as a way of informing teaching design for a community of learners classroom. *Teaching and Teacher Education, 17*, ss. 383-402.
- Melander, H. & Sahlström, F. (2009). In tow of the blue whale Learning as interactional changes in topical orientation. *Journal of Pragmatics, 41*, ss. 1519-1537.
- Melander, H. & Sahlström, F. (2011). Process eller produkt? Om samtalsanalysens möjligheter att studera lärande i interaktion. i R. Säljö (Red.), *Lärande och minnande som social praktik* (ss. 287-316). Stockholm: Norstedts.